

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

У період глобальних світових перетворень у геополітичній сфері, забезпечення національної безпеки кожної держави є досить актуальним питанням. Україна не є виключенням, оскільки її соціально-політичний потенціал закладає основу для забезпечення власним громадянам належного ступеня захищеності.

¹ Студентка 3 курсу Військово-юридичного факультету Національного юридичного університету Ярослава Мудрого

На даний час загроза національним інтересам досягла рівня, який вимагає розробки і впровадження системної політики їх захисту, передусім, підвищення ефективності державного управління у сфері забезпечення національних пріоритетів розвитку держави.

Концептуальні положення національної безпеки України викладені у ЗУ «Про основи національної безпеки України», в Указі Президента України «Про воєнну доктрину України» [1], ЗУ «Про Раду національної безпеки і оборони України» та в інших нормативно-правових актах, а також в міжнародних договорах України.

Розглядати можливості розвитку національної безпеки України в умовах євроатлантичної інтеграції сьогодні є актуальним питанням, що зумовлене необхідністю дотримання інтересів національної безпеки України в умовах зміни геополітичної ситуації в регіоні Центрально-Східної Європи. Існування в регіоні потужних центрів сили, з інтересами, відмінними від національних інтересів України та військово-політичний дисбаланс сил у країнах ЄС зумовлюють потребу оптимізації політики України щодо євроатлантичної інтеграції. Для України важливо не залишатися осторонь і бути активним учасником процесів всередині соціально-політичного життя у Європі, щоб не ставати об'єктом для впливу зовнішніх сил. Тому Україна повинна знайти своє місце у новій геополітичній ситуації, яке б гарантувало надійне дотримання інтересів її національної безпеки, стабільність та прогресивний розвиток.

Національна безпека визначається як стан захищеності важливих для життя інтересів особи, суспільства та держави від внутрішніх та зовнішніх загроз і є необхідною умовою збереження та примноження духовних та матеріальних цінностей. Вона досягається шляхом проведення виваженої державної політики відповідно до прийнятих стратегій, концепцій і програм у політичній, економічній, соціальній, екологічній, науково-технологічній, інформаційній і воєнній сфері.

Національна безпека держав може забезпечуватися двома способами: за рахунок участі у потужних військових блоках або за допомогою самостійного потенціалу.

Оскільки Україна на початку своєї незалежності відмовилася від ядерної зброї, вона позбулася могутнього військового потенціалу у аспекті зовнішнього захисту своїх кордонів, тобто втратила можливість самостійно ліквідувати як загрози з використанням зброї масового знищення, так і небезпеку із застосуванням звичайних озброєнь. До того

ж, нинішній стан економіки в Україні знаходиться у досить кризовому стані, що негативно позначається на фінансуванні української армії. Хоча, звичайно, впроваджуються реформи і внаслідок останніх подій з приходу російської військової агресії, армія отримала підвищення фінансування, проте надійно гарантувати безпеку України наші збройні формування наразі не мають достатньої можливості.

Ще одним фактором, що впливає підвищений інтерес НАТО до України є її геополітичне становище, оскільки Україна має перевагу у географічному розташуванні щодо інших країн Європи. Завдяки своїм розмірам, стратегічному і геополітичному розташуванню, Україна здатна посісти гідне місце в системі загальноєвропейської безпеки.

Ідея співпраці з євроатлантичними структурами як запорука дотримання основних інтересів безпеки України, отримала поштовх наприкінці 1990-х – на початку 2000-х рр. Це відбулося внаслідок розширення НАТО до кордонів України та завдяки тому, що країни НАТО демонструють значні політичні, економічні та військово-технічні успіхи. Відносини між НАТО та Україною було офіційно започатковано у 1991 році.

Для України виявляється привабливою демократичність вирішення міждержавних проблем у межах євроатлантичної інтеграції, а також геополітичний плюралізм серед країн Західної і Центральної Європи.[2] Українські національні інтереси можуть бути реалізовані в межах Альянсу, де враховуються інтереси всіх партнерів. Завдяки своїм можливостям у сфері безпеки Україна може розраховувати на важливе місце в системі євроатлантичних відносин. Крім того, чимало національних інтересів України є близькими, а подекуди й тотожними інтересам членів НАТО. Насамперед це стосується збереження суверенітету, незалежності й територіальної цілісності України.

В умовах сучасної воєнно-політичної обстановки інтереси національної безпеки України зумовлюють істотне поглиблення відносин з НАТО. Тому для України є важливі такі дії як посилення співробітництва із світовими, європейськими і регіональними структурами колективної безпеки, зміцнення довіри між державами та проведення політики євроатлантичної інтеграції, кінцевою метою якої є вступ до НАТО як основи загальноєвропейської системи безпеки. Виходячи з того, що НАТО є гарантом безпеки і стабільності в Європі, Україна готується до повноправного членства в цій організації.

В умовах глобалізації сучасного світу українське суспільство буде змушене поступово перейти від етапу становлення національної державності до етапу розширення зони своєї відповідальності за межі власного соціально-державного простору.[3] Конкретні засоби і шляхи забезпечення національної безпеки України обумовлюються пріоритетністю національних інтересів, необхідністю своєчасного вжиття заходів, адекватних характеру і масштабам загроз цим інтересам, і ґрунтуються на засадах правової демократичної держави.

У Стратегічній концепції НАТО описано спеціальні завдання Альянсу: забезпечити одну з невід'ємних основ стабільного середовища безпеки в євроатлантичному регіоні, що ґрунтується на посиленні демократичних інституцій і мирному підході до розв'язання суперечок, у якому жодна країна не буде спроможна примушувати будь-яку іншу країну за допомогою загрози або застосування сили. У цій концепції зазначається, що Україна посідає особливе місце в євроатлантичному просторі безпеки і є важливим партнером у справі розвитку стабільності та спільних демократичних цінностей. НАТО зобов'язується й надалі зміцнювати своє партнерство у справі розвитку стабільності та спільних демократичних цінностей. Альянс продовжує підтримувати суверенітет і незалежність України, її територіальну цілісність, демократичний розвиток, економічне процвітання та її без'ядерний статус, які НАТО вважає важливими чинниками стабільності та безпеки у Європі загалом.

Важливою складовою національної безпеки України є воєнна безпека, яка визначається як стан захищеності національних інтересів, її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності від посягань із застосуванням воєнної сили. Головною метою забезпечення воєнної безпеки України є усунення зовнішніх і внутрішніх загроз національній безпеці України у воєнній сфері та створення сприятливих умов для гарантованого захисту національних інтересів.

Для України пріоритетними є визначені умови забезпечення воєнної безпеки: зміцнення довіри між державами, послідовне зниження загрози використання воєнної сили, проведення політики євроатлантичної інтеграції, кінцевою метою якої є вступ до НАТО, як основи загальноєвропейської системи безпеки; посилення співробітництва із світовими, європейськими і регіональними структурами колективної безпеки. В умовах сучасної воєнно-політичної обстановки інтереси національної безпеки України зумовлюють істотне поглиблення відносин з НАТО.

Таким чином, активізація євроатлантичної інтеграції України з орієнтацією на вступ до Альянсу, пов'язане з цим глибоке реформування оборонної сфери держави відповідно до європейських стандартів, належать до найважливіших пріоритетів як зовнішньої, так і внутрішньої політики.

Також можна зазначити, що національна безпека країни може бути забезпечена або за допомогою могутнього потенціалу стримування, або ж за рахунок участі у впливових потужних організаціях. Необхідною передумовою вступу до НАТО є успішне проведення воєнної реформи й активна участь України в миротворчих операціях, проведенні спільних із збройними силами Альянсу військових навчань. Це сприятиме поліпшенню та зміцненню довіри між учасниками.

Важливою умовою також залишається продовження економічних, політичних і соціальних реформ для досягнення європейських стандартів національної безпеки держави. Тобто, необхідно зосередити увагу на реальному втіленні в життя України інтеграційних процесів, що впливатимуть на розвиток національної безпеки, а не тільки на формалізацію взаємин між Україною і НАТО.

Література:

1. Указ Президента України «Про воєнну доктрину України» // Вибрані основоположні документи НАТО та Україна – НАТО. – К.: Тов. «Інсайт-плюс», 2006. – С. 81–92.
2. Зленко А. Україна на світовій арені: стан і перспективи стратегічного партнерства // Національна безпека і оборона. – 2000. – № 12. – С. 60.
3. Ковбасюк Ю. В. «Модернізація державного управління та європейська інтеграція України» – 2013р.
4. Битяк Ю. П., Яковюк І. В. Стратегія національної безпеки України: на шляху до оновлення // Воркшоп: «Інформаційна безпека як частина національної безпеки у Східній Європі». – Харків: Право, 2016. – С. 86–93
5. Битяк Ю. П., Яковюк І. В. Проект «Міжмор'я» як відображення геополітичних інтересів країн Східної Європи // Політичні та правові дисонанси в сучасних українських реаліях: зб. наук. статей (за матеріалами ХХХ Харків. політол. читан., 16 червня 2017 р.). – Х., 2017. – С. 7–13.

Науковий керівник: **Калмикова О. С.**, к.ю.н., асистент кафедри міжнародного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.